ژوزف ستالین (۱۹۵۰)
ژباړه: فرهاد ویاړ
۰۳ جون ۲۰۱۹

د ژبپوهنې مسئلې
(د ژبپوهنې د مسئلو په اړه د مارکسیزم لید)
(۴)

پوښتنه: آیا د ژبپوهنې د مسئلو په اړه د «پراودا» آزاد بحث پیلول سم کار و؟

ځواب: هو، سم کار و.

دا چې د ژبپوهنې مسئلې حل به کوم اړخ ونیسي، د بحث په پای کې به روښانه شي. خو له اوسه ویلی شوو چې بحث ډیر ګټور و. بحث له ټولو دمخه دا روښانه کړه چې د ژبپوهنې په ارګانونو، څه په مرکز او څه هم په جمهوریتونو کې، داسې رژیم واکمن دی چې له پوهې او پوهاندو سره سازګارتیا نلري. د شوروي د ژبپوهنې د وضعیت په اړه کوچنی نیوکه، ان د ژبپوهنې په اصطلاح «نوي ډکترین» په تړاو د انتقادونو ډارځپلي هڅې، د ژبپوهنې د برلاسه کړیو له لوري تر ځورونې لاندې راتلې او مخه یې نیول کیده.

د ن. ی. مار (N.Y. Marr) د میراث په وړاندې د انتقادي چلند له امله او د هغه د ژبپوهنې له ښوونې سره د کوچنۍ نه هوکړې له امله؛ د ژبپوهنې ارزښتمن کارکوونکي او څېړونکي یا له کاره ګوښه کیدل یا یې رتبه ټیټیده. ژبپوهان نه د وړتیا پر بنسټ، بلکې د ن. ی. مار د تیورۍ ګانو د بې قیده او شرطه منلو له وجې په لوړو دندو ګمارل کیدل.

موږ ټول باورمن یوو چې علم د اندونو له مبارزې پرته، د نیوکې له آزادۍ پرته پرمختګ او وده نشي کولای. خو دا منل شوې قاعده په بشپړه بې غورۍ له پام غورځیده او سپکاوی ورته کیده. یوه ډله رهبران راڅرګند شوي وو چې ځانونه یې جایز الخطا نه ګڼل او د خپلسري قانون له امله یې خپل ځانونه د هر ډول احتمالي نیوکې په وړاندې خوندي کړي وو. څه چې د دې ډلې خوښیدل هماغه یې کول.

دلته به یې یوه بیلګه راوړم: په اصطلاح «د باکو درسونه» (په باکو کې د ن. ی. مار ویناوې) چې په خپله لیکوال رد کړي او د بیا خپرولو ممانعت یې کړی، د دې برلاسي کړی په دستور (چې ملګري مشچانینوف هغوی د ن. ی. مار «مریدان» ګڼي) بیا خپاره او له هیڅ ډول بیا کتنې پرته د زده کړیالانو په ښوونیزو کتابونو کې درج شول. د دې مانا دا ده چې زده کړیالان یې دوکه کړي دي، رد شوي «درسونه» یې دوی ته د سمو درسونو په ځای تیر کړي دي. که ما د ملګري مشچانینوف او نورو مخورو ژبپوهانو په ریښتینوالي باور نه درلودی، نو دا کړنه مې یو قصدي ویجاړونکي کړنه ګڼله.

ولې دا کار تر سره شو؟ د دې لپاره تر سره شو چې هغه «آراکچيفي»[1] رژيم چې د ژبپوهنې په برخه کې رامنځته شو، نامسولانه چلند يې دود کړ او دا ډول مستبدانه کړنې يې وهڅولې. دې بحث له ټولو دمخه دا آراکچيفی رژيم بربنډ او دړی وړی کړ. د دې بحث ګټورتيا په همدې کار پای ته نه رسيږي. دې بحث نه يوازې د ژبپوهنې په برخه کې پخوانی رژيم ړنګ کړ، بلکې د ساينس په دې څانګه کې، د ژبپوهنې د بنسټيزو پوښتنو په تړاو يې د دې برلاسي کړی د اندونو نه باورونکې ګډوډتيا هم راڅرګنده کړه. د بحث له پيليدو دمخه، د ن. ی. مار «مريدان» چپه خوله وو او د ژبپوهنې د ناسمه وضعيت په اړه يې څه نه ويل. خو کله چې بحث پيل شو، نور نو چوپتيا ناشونې وه، مجبوره شول چې خپل نظريات په مطبوعاتو کې څرګند کړي. خو څه مو وموندل؟ دا مو وموندل چې د ن. ی. مار په تعليماتو کې يو لړ نيمګړتياوې، تيروتنې، د ناسمه تعريفونوستونزې او نيمګړې وړانديزونه شته. پوښتنه راولاړيږي چې ولې د ن. ی. مار «مريدانو» په دې اړه يوازې اوس، چې بحث پيل شوی، په خبرو پيل وکړ؟ ولې يې دا کار مخکی نه کاوه؟ولې يې په خپل وخت کې په ښکاره او صادقانه ډول، څنګه چې د پوهانو وړ ګڼل کيږي، په دې اړه خبرې نه کولی؟

د ن.ی. مار «مريدانو» د هغه پر «ځينو» تيروتنو له اقرار وروسته، داسې فکر کوي چې د شوروي ژبپوهنه يوازې د ن. ی. مار د تيوري د «اصلاح شوي» نسخې پر بنسټ کولای شي پرمختګ وکړي، هغه تيوري چې د هغوی په اند يوه مارکسيستي تيوري ده. مونږ. د ن.ی. مار له داسي «مارکسيزم» تير يوو! ن.ی. مار واقعاً هم غوښتل او په رښتيا يې هم هڅه کوله چې مارکسيست ووسي، خو هغه و نه توانيد. هغه يوازې د «پرولیتکويسلټانو»[2] يا «رپيستانو»[3] په شان مارکسيزم شډولي او مبتذلوی.

ن.ی. مار، په ژبپوهنه کې هغه ناسم او غير مارکسيستي فورمول دننه کړ چې له مخه يې ژبه مخبنا ګڼل کيږي، په دې سره يې هم ځان سرسام کړ او هم يې ژبپوهنه ګډوډه کړه. د شوروي ژبې د غلط فورمول پر بنسټ پرمختګ نشي کولای. همدا ډول ن. ی.مار په ژبپوهنه کې يو بل ناسمه او غير مارکسيستي فورمول دننه کړ چې هغه د ژبې «طبقاتي ځانګړتيا» ده، چې له دې سره يې هم ځان سرسامه او ژبپوهنه يې ګډوډه کړه. د شوروي ژبپوهنه د داسې ناسمه فورمول پر بنسټ پرمختګ نشي کولای چې د خلکو او ژبو له ټول تاريخي بهير سره په مخالفت کې واقع کيږي.

ن.ی. مار ژبپوهنې ته داسې ګستاخانه، ډوزمارانه او متکبرانه ګړ ورويپژند چې له مارکسيزم سره پردی دی. دا ګړ د ټولو هغو شيانو د بی بنسټه او بی پايه رديدو لامل کيږي چې له ن.ی. مار وړاندی په ژبپوهنه کې تر سره شوي دي. ن.ی. مار په اوچت غږ پر مقايسوي ـ تاريخي ميتود باندې د «ايده اليستي» ميتود په توګه د بطلان کرښه وباسي. حال دا چې بايد ووايو چې مقايسوي ـ تاريخي ميتود د ځينو مهمو نميګړتياوو سره سره، بيا هم د ن.ی. مار له څلور عنصريزه واقعاً ايده اليستي شننې څخه ډير ښه دی، ځکه چې لومړنی د کار کولو هڅونې او د ژبو د مطالعې زمينه

---

[1] آراکچيف د لومړي الکساندر پر مهال د جګړې وزير او بيا وروسته د دولتي شورا د پوځي چارو د کميټې رئيس شو. هغه لومړی الکساندر ته نژدی و. آراکچيف د دهقاني پاځونونو ځپوونکی و او د سپيڅلي اتحاد پر مهال د روسي ارتجاع او د خپلسره پوليسي حکومت سمبول ګڼل کيده.

[2] د «پرولټارسکاياکونټورا» مخفف (پرولتاريايي فرهنګ)

[3] د «راسيسکايا آسوسياسيا پرولټار سيکخ پيساتليه» مخفف. (د روسيې د ليکوالو پرولتاريايي اتحاديه). دواړه هغه بنسټونه وو چې د پرولتاريي خالص مکتب تر نوم لاندې د ادبياتو او هنر په برخه کې غلط او ناسم مفاهيم رامنځته کول. د هغوی د اندونو يوه ځانګړنه دا وه چې هغوی تير شتمن ميراث ته پاملرنه نه درلوده. لومړني تر ديرشم کال او دويم د شوروي د ليکوالانو د ټولنې تر جوړيدو (۱۹۳۴)پورې موجود و.

برابروي ، حال دا چي دويم يوازې انسان هڅوي چي پر بازوداره څوکی وغځيږي او د ځلورو مشهورو عنصرونو د قهوې په پياله کي فال ونيسي.

ن.ی. مار، د «اصلي ژبې» د تيوري د تظاهر تر نامه لاندې د شته ژبو د ډلو (کورنيو) د مطالعي لپاره هر ډول کوښښ په مغرورانه ډول ردوي. خو د ملتونو د ژبو د خپلوي انکار ناشونی دی، د ساري په توګه د اسلاو ملتونو د ژبی خپلوي خو اډو پوښتنه نه راولاړوي، د دې ملتونو د ژبنيزې خپلوي مطالعه به د ژبې د پرمختګ د قانون د مطالعي لپاره په ژبپوهني کي ستر ارزښت ورزيات کړي. ښايي ووايم چي د «اصلي ژبې» تيوري، اړو له دې موضوع سره کوم تړاو نلري.

که چيرې ن.ی. مار او په ځانګړي توګه د هغه «مريدانو» ته غوږ ونيول شوي، ښايي يو څوک داسي ګمان وکړي چي له ن.ی. مار دمخه ژبپوهني شتون نه درلود او ژبپوهنه د هغه د «نوي ډکترين» سره راڅرګنده شوی ده. مارکس او انګلس زښت متواضع انسانان وو: هغوې ويل چي ديالکتيک ماترياليزم يې د علم او د تيرو پيرونو په ګډون د فلسفي د پرمختګ محصول دی.

پايله مو دا ده چي دا بحث د دې لپاره هم ګټور و چي د شوروي په ژبپوهني کي ايډيولوژيکي نيمګړتياوې يې هم رابرسيره کړی.

فکر کوم که زموږ ژبپوهنه هر څومره ژر ځان د ن.ی. مار له تيروتنو خلاص کړي، هغومره به ژر دا شونتيا ومومي چي له اوسني کړکيچ څخه ځان وژغوري.

زما په اند، په ژبپوهنه کي د آراکچيفي رژيم نابودول، د ن.ی .مار د تيروتنو ردول او په ژبپوهنه کي د مارکسيزم دودول، هغه لاره ده چي د شوروي ژبپوهنه بډايني ته رسوي.

پراودا، ۲۰ جون، ۱۹۵۰